

WYPADKI PRZY PRACY I CHOROBY ZAWODOWE

KOMPENDIUM WIEDZY

Portal **BHP**.pl

Praca zbiorowa

WYPADKI PRZY PRACY I CHOROBY ZAWODOWE

Kompendium wiedzy

Autorzy:

Jan M. Pióro

Jerzy Wroński

Józef M. Boguszewski

Przemysław Ł. Siemiątkowski

Wydawca: Anna Zawitkowska

Redaktor: Marek Kalman

Koordynator produkcji: Mariusz Jezierski

Skład i łamanie: Triograf, Dariusz Kołacz

Drukarnia: KRM Druk

ISBN: 978-83-8276-365-2

Cena brutto: 129 zł

Informacje i zamówienia:

e-mail: cok@wip.pl

infolinia: 22 518 29 29

faks: 22 617 60 10

Wydawnictwo Wiedza i Praktyka Sp. z o.o.

ul. Łotewska 9A, 03-918 Warszawa

NIP: 526-19-92-256

Numer KRS: 0000098264 – Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy

Wysokość kapitału zakładowego: 200.000 zł

tel.: 22 518 29 29, faks: 22 617 60 10

© Copyright by Wydawnictwo Wiedza i Praktyka Sp. z o.o. Warszawa 2019 r.

Spis treści

Wstęp	8
Rozdział 1. Wypadki przy pracy	10
Definicja wypadku przy pracy	11
Świadczenie pracy	14
Informowanie przełożonego o wypadku.....	14
Zespół powypadkowy – powołanie i skład	15
Protokół powypadkowy.....	16
Sprostowanie protokołu powypadkowego na podstawie art. 189 kpc.....	20
Zaniechanie przez pracodawcę działań w celu ustalenia okoliczności i przyczyn zdarzenia wypadkowego.....	21
Wątpliwości prawne	21
Związek między nagłością i zewnętrzną przyczyną a pracą	22
Przyczyna zewnętrzna	22
Równoczesne zaistnienie przyczyn zewnętrznej i wewnętrznej	24
Związek z pracą w orzecznictwie.....	32
Rozdział 2. Wypadki w drodze do pracy lub z pracy.....	39
Nagłość zdarzenia.....	39
Przyczyna zewnętrzna	40
Droga do pracy lub z pracy	40
Element zamierzonej docelowości przemieszczania się.....	41
Wyznaczanie początku i końca drogi	42
Droga dłuższa, ale dogodniejsza	46
Przerwanie drogi	47
Przerwanie drogi z przyczyn życiowo uzasadnionych	49
Związek z pracą.....	50
Rozdział 3. Statystyczna karta wypadku.....	53
Objaśnienia, klasyfikacje i oznaczenia kodowe do wypełnienia statystycznej karty wypadku przy pracy.....	55

Pracodawca	55
Dodatkowe dane o jednostce	55
Poszkodowany	55
Skutki wypadku	56
Objaśnienia do wypełniania statystycznej karty wypadku przy pracy.....	57
Zawód wykonywany (pytanie 05)	61
Szacunkowe straty materialne spowodowane wypadkiem (pytanie 14).....	62
Położenie geograficzne miejsca wypadku (pytanie 15).....	63
Miejsce powstania wypadku (pytanie 18)	63
Proces pracy (pytanie 19)	68
Rodzaj miejsca wypadku (pytanie 20)	71
Czynność wykonywana przez poszkodowanego w chwili wypadku (pytanie 21)	71
Wydarzenie będące odchyleniem od stanu normalnego (pytanie 23)	75
Wydarzenie powodujące uraz (pytanie 25).....	79
Czynnik materialny związany z czynnością wykonywaną przez poszkodowanego w chwili wypadku (pytanie 22)	82
Czynnik materialny związany z odchyleniem (pytanie 24)	82
Czynnik materialny będący źródłem urazu (pytanie 26).....	83
Przyczyny wypadku (pytanie 27)	90
Kod 999 – „inne przyczyny”	93

**Rozdział 4. Komentarz do rozporządzenia w sprawie ustalania
okoliczności i przyczyn wypadków przy pracy..... 96**

Wprowadzenie	96
Analiza przyczyn wypadków przy pracy i stosowanie odpowiednich środków zapobiegawczych	96
Odszkodowanie za przedmioty utracone lub uszkodzone w związku z wypadkiem przy pracy.....	97
Przeniesienie do odpowiedniej pracy pracownika niezdolnego do dotychczasowej pracy w wyniku wypadku przy pracy.....	97
Obowiązki pracodawcy w razie wypadku przy pracy	97
Zawiadomienie o wypadku.....	98
Rozporządzenie Rady Ministrów z 1 lipca 2009 r. w sprawie ustalania okoliczności i przyczyn wypadków przy pracy (Dz.U. nr 105, poz. 870)	98
[Delegacja z Kodeksu pracy].....	98
§ 1 [Zakres rozporządzenia]	99
§ 2 [Zawiadomienie o wypadku przy pracy]	99

§ 3 [Zabezpieczenie miejsca wypadku]	100
§ 4 [Powołanie i podstawowy skład zespołu powypadkowego]	101
§ 5 [Skład zespołu powypadkowego w przypadku braku pracownika służby bezpieczeństwa i higieny pracy oraz skład zespołu powypadkowego w przypadku braku społecznego inspektora pracy]	102
§ 6 [Warunkowy skład zespołu powypadkowego]	103
§ 7 [Zadania zespołu powypadkowego]	103
§ 8 [Wypadek na terenie innej firmy]	106
§ 9 [Protokół ustalenia okoliczności i przyczyn wypadku przy pracy (protokół powypadkowy)]	107
§ 10 [Zdanie odrębne członka zespołu powypadkowego do protokołu powypadkowego]	108
§ 11 [Zapoznanie z treścią protokołu powypadkowego]	108
§ 12 [Stwierdzenie w protokole powypadkowym, że wypadek nie jest wypadkiem przy pracy lub iż zachodzą okoliczności, które mogą mieć wpływ na prawo pracownika do świadczeń przysługujących z tytułu wypadku i obligatoryjne załączniki do protokołu powypadkowego]	110
§ 13 [Zatwierdzenie protokołu powypadkowego]	111
§ 14 [Doręczenie protokołu powypadkowego]	112
§ 15 [Zwrot protokołu powypadkowego – ponowne ustalenie okoliczności i przyczyn wypadku]	113
§ 16 [Rejestr wypadków przy pracy]	113
§ 17 [Przepisy przejściowe]	114
§ 18 [Wejście w życie]	114

Rozdział 5. Choroba zawodowa 116

Definicja choroby zawodowej	116
Wykaz chorób zawodowych	116
Zgłaszanie podejrzenia choroby zawodowej	117
Orzeczenie lekarskie	118
Decyzja o stwierdzeniu choroby zawodowej lub braku podstaw do jej stwierdzenia	122
Obowiązki pracodawcy w razie rozpoznania u pracownika choroby zawodowej	124
Rejestry chorób zawodowych i rejestry skutków chorób zawodowych	126
Śmierć pracownika a postępowanie administracyjne w sprawie stwierdzenia choroby zawodowej	127

Rozdział 6. Świadczenia wypadkowe i chorobowe 129

Komu nie przysługują świadczenia 130

Rozdział 7. Świadczenia uzupełniające 133

Naprawienie szkody powstałej w wyniku wypadku przy pracy
pracownika fizycznego 138

Renta 139

Odszkodowanie a zadośćuczynienie 140

Zadośćuczynienie 140

Rozmiar zadośćuczynienia 142

Zmniejszenie odszkodowania 143

Czy roszczenie o zadośćuczynienie przechodzi na spadkobierców 144

Wyrównanie szkód majątkowych spowodowanych śmiercią
pracownika 145

Przedawnienie 146

Kiedy zaczyna się bieg przedawnienia 146

Przedawnienie roszczenia o zadośćuczynienie z tytułu choroby
zawodowej 147

**Rozdział 8. Komentarz do rozporządzenia w sprawie chorób
zawodowych 149**

Rozporządzenie Rady Ministrów z 30 czerwca 2009 r. w sprawie chorób
zawodowych (Dz.U. z 2013 r. poz. 1376 ze zm.) 149

[Delegacja z Kodeksu pracy] 149

§ 1 [Zakres rozporządzenia] 150

§ 2 [Wskazanie wykazu chorób zawodowych z okresem, w którym
wystąpienie udokumentowanych objawów chorobowych upoważnia
do rozpoznania choroby zawodowej mimo wcześniejszego zakończenia
pracy w narażeniu zawodowym] 151

§ 3 [Zgłoszenie podejrzenia choroby zawodowej] 152

§ 4 [Wszczęcie postępowania w sprawie choroby zawodowej] 153

§ 5 [Podmioty orzekające w zakresie chorób zawodowych] 155

§ 6 [Orzeczenie lekarskie o rozpoznaniu choroby zawodowej lub braku
podstaw do jej rozpoznania] 157

§ 7 [Odwołanie od orzeczenia lekarskiego o rozpoznaniu choroby
zawodowej lub braku podstaw do jej rozpoznania] 161

§ 8 [Decyzja o stwierdzeniu choroby zawodowej lub braku podstaw do jej stwierdzenia]	162
§ 9 [Karta stwierdzenia choroby zawodowej]	165
§ 10 [Zawiadomienie o skutkach choroby zawodowej]	165
§ 11 [Przepisy przejściowe]	166
§ 12 [Wejście w życie]	167
Załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z 30 czerwca 2009 r.	168

Wstęp

Wypadki przy pracy to nagłe zdarzenia wywołane przyczyną zewnętrzną powodujące uraz lub śmierć. Z punktu widzenia każdego pracodawcy stanowią spory problem zdrowotny i ekonomiczny. Na całym świecie w wypadkach przy pracy ginie kilkaset tysięcy osób rocznie, a setki, jeśli nie miliony, ulegają mniejszym bądź większym urazom. W Polsce liczba poszkodowanych w wypadkach przy pracy w okresie od stycznia do września 2021 roku, zgłoszonych na formularzu statystycznej karty wypadku, wyniosła ogółem 43600 osób i była o 8,6% większa niż w analogicznym okresie 2020 roku. To bardzo dużo... Poza cierpieniem osób poszkodowanych oraz ich bliskich koszty takich wypadków obciążają finansowo instytucje ubezpieczeniowe, zakłady pracy i całe społeczeństwo. Mimo że koszty wypadków ponoszone są przez przeróżne grupy społeczne, to jednak na końcu ponosi je każdy obywatel, który płaci za wydatki jako podatnik i konsument.

Rzetelne ustalenie okoliczności i przyczyn wypadków to podstawa profilaktyki wypadkowej, a prawidłowe zakwalifikowanie wypadku do kategorii wypadków przy pracy ma szczególne znaczenie zwłaszcza dla osób poszkodowanych (ze względu na postępowanie odszkodowawcze, tj. przysługujące świadczenia pieniężne). Jak wykazuje praktyka, największe trudności w prawidłowym wypełnianiu statystycznych kart wypadku dotyczą zakresu i klasyfikacji danych dotyczących przebiegu oraz okoliczności wypadku przy pracy. Dlatego w książce szczegółowo omówiono w prosty i przejrzysty sposób statystyczną kartę wypadku i inne dokumenty z zakresu wypadków przy pracy i chorób zawodowych.

Kompendium wiedzy o wypadkach przy pracy i chorobach zawodowych zawiera liczne tezy orzecznictwa Sądu Najwyższego oraz sądów apelacyjnych i administracyjnych w zakresie wypadków przy pracy, wypadków w drodze do pracy lub z pracy, chorób zawodowych, jak również świadczeń z nimi

związanych. Przedstawia także praktyczny komentarz do dwóch najważniejszych rozporządzeń w tym zakresie: rozporządzenia w sprawie chorób zawodowych i w sprawie ustalania okoliczności i przyczyn wypadków przy pracy.

W niniejszej publikacji prezentujemy liczne orzeczenia Sądu Najwyższego oraz sądów administracyjnych i apelacyjnych w zakresie wypadków, chorób zawodowych i świadczeń z nimi związanych. Jest to rzetelny materiał wspomagający pozyskanie informacji o treści prawa, jego stosowaniu oraz wykładni.

Książka ta będzie przede wszystkim służyć nieocenioną pomocą nie tylko przy poprawnym kwalifikowaniu zdarzeń wypadkowych, ale także w dochodzeniu odpowiednich roszczeń, nie tylko z ubezpieczenia społecznego, ale także uzupełniających – również w zakresie chorób zawodowych. Ma na celu motywowanie pracodawców do tworzenia bezpiecznych i zdrowych warunków pracy oraz poprawy dotychczasowych, co w efekcie zapobiegać ma wypadkom przy pracy i chorobom zawodowym, a tym samym sprzyjać obniżeniu kosztów pracy.

Rozdział 1

Wypadki przy pracy

Rozdział VII Działu dziesiątego Bezpieczeństwo i higiena pracy Kodeksu pracy, dalej: kp, zatytułowany jest *Wypadki przy pracy i choroby zawodowe*. Mimo to kp nie zawiera definicji wypadku przy pracy. Obecnie obowiązująca definicja wypadku przy pracy zawarta jest w ustawie z 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (tekst jedn.: Dz.U. z 2019 r. poz. 1205 ze zm.), dalej: ustawa wypadkowa.

Uwaga

Z wejściem jej w życie utraciło moc wiele innych aktów prawnych, w szczególności:

- ustawa z 12 czerwca 1975 r. o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz.U. z 1983 r. nr 30, poz. 144 ze zm.),
- ustawa z 19 grudnia 1975 r. o ubezpieczeniu społecznym osób wykonujących pracę na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia (Dz.U. z 1995 r. nr 65, poz. 333 ze zm.),
- ustawa z 18 grudnia 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą oraz ich rodzin (Dz.U. z 1989 r. nr 46, poz. 250 ze zm.).

Ze względu na to, że w niniejszej publikacji prezentujemy orzecznictwa Sądu Najwyższego oraz sądów administracyjnych i apelacyjnych w zakresie wypadków, chorób zawodowych, jak również świadczeń z nimi związanych – istotnym zagadnieniem jest rozstrzygnięcie kwestii, czy z utratą mocy wspomnianych aktów prawnych utraciły także swą aktualność tezy rozstrzygnięć sądowych wydanych pod ich rządami.

Na tak zadane pytanie należy z całą stanowczością odpowiedzieć, że orzecznictwo sądowe, co do zasady, nie utraciło swej aktualności, z wyjątkiem nielicznych rozstrzygnięć nieprzystających do aktualnie obowiązującego stanu prawnego. Tezę o zasadności uwzględniania orzecznictwa sądowego, także wydanego pod rządem ustaw już nieobowiązujących, należy poprzeć prostym stwierdzeniem. Mimo że orzecznictwo takie nie jest i nie może być postrzegane jako źródło prawa w ujęciu formalnym, tezy samych orzeczeń mogą, a nawet powinny być postrzegane jako rzetelny materiał wspomagający pozyskanie informacji o treści prawa, jego stosowaniu oraz wykładni.

Definicja wypadku przy pracy

Zgodnie z art. 3 ust. 1 ustawy wypadkowej za wypadek przy pracy uważa się nagłe zdarzenie wywołane przyczyną zewnętrzną powodujące uraz lub śmierć (wszystkie wymienione warunki muszą być spełnione jednocześnie), które nastąpiło w związku z pracą:

- 1) podczas lub w związku z wykonywaniem przez pracownika zwykłych czynności bądź poleceń przełożonych,
- 2) podczas lub w związku z wykonywaniem przez pracownika czynności na rzecz pracodawcy, nawet bez polecenia,
- 3) w czasie pozostawania pracownika w dyspozycji pracodawcy w drodze między siedzibą pracodawcy a miejscem wykonywania obowiązku wynikającego ze stosunku pracy.

Do stwierdzenia, że nagłe zdarzenie spowodowane przyczyną zewnętrzną jest wypadkiem przy pracy, wystarczające jest ustalenie, że zdarzenie nastąpiło podczas lub w związku z wykonywaniem przez pracownika zwykłych czynności bądź poleceń przełożonych, bez potrzeby badania, czy wykonywanie tych czynności było zgodne z interesem zakładu pracy (wyrok Sądu Najwyższego z 14 września 2000 r., II UKN 708/99, OSNAPiUS 2002/6/145).

Ustawa wypadkowa ma zastosowanie nie tylko do pracowników, ale także innych osób podlegających społecznemu ubezpieczeniu wypadkowemu na podstawie ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jedn.: Dz.U. z 2021 r. poz. 423 ze zm.).

Na równi z wypadkiem przy pracy traktuje się wypadek, któremu pracownik uległ:

- 1) w czasie podróży służbowej w okolicznościach innych niż określone w ust. 1, chyba że wypadek spowodowany został postępowaniem pracownika, które nie pozostaje w związku z wykonywaniem powierzonych mu zadań;
- 2) podczas szkolenia w zakresie powszechnej samoobrony;
- 3) przy wykonywaniu zadań zleconych przez działające u pracodawcy organizacje związkowe.

Ponadto w myśl art. 3 ust. 3 ustawy wypadkowej za wypadek przy pracy uważa się również nagle zdarzenie wywołane przyczyną zewnętrzną powodujące uraz lub śmierć, które nastąpiło w okresie ubezpieczenia wypadkowego z danego tytułu podczas:

- uprawiania sportu w trakcie zawodów i treningów przez osobę pobierającą stypendium sportowe,
- wykonywania odpłatnie pracy na podstawie skierowania do pracy w czasie odbywania kary pozbawienia wolności lub tymczasowego aresztowania,
- pełnienia mandatu posła lub senatora, pobierającego uposażenie,
- odbywania szkolenia, stażu, przygotowania zawodowego dorosłych lub przygotowania zawodowego w miejscu pracy przez osobę pobierającą stypendium w okresie odbywania tego szkolenia, stażu, przygotowania zawodowego dorosłych lub przygotowania zawodowego w miejscu pracy na podstawie skierowania wydanego przez powiatowy urząd pracy bądź inny podmiot kierujący, a także pobierania stypendium na podstawie ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy w okresie odbywania studiów podyplomowych,
- wykonywania przez członka rolniczej spółdzielni produkcyjnej, spółdzielni kółek rolniczych i inną osobę traktowaną na równi z członkiem spółdzielni w rozumieniu przepisów o systemie ubezpieczeń społecznych, pracy na rzecz tych spółdzielni,
- wykonywania pracy na podstawie umowy agencyjnej, umowy zlecenia lub umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym, dalej: kc, stosuje się przepisy dotyczące zlecenia,
- wykonywania pracy na podstawie umowy uaktywniającej, o której mowa w ustawie z 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3,

- współpracy przy wykonywaniu pracy na podstawie umowy agencyjnej, umowy zlecenia lub umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z kc stosuje się przepisy dotyczące zlecenia,
- wykonywania zwykłych czynności związanych z prowadzeniem działalności pozarolniczej w rozumieniu przepisów o systemie ubezpieczeń społecznych,
- wykonywania zwykłych czynności związanych ze współpracą przy prowadzeniu działalności pozarolniczej w rozumieniu przepisów o systemie ubezpieczeń społecznych,
- wykonywania przez osobę duchowną czynności religijnych lub związanych z powierzonymi funkcjami duszpasterskimi bądź zakonnymi,
- odbywania służby zastępczej,
- nauki w Krajowej Szkole Administracji Publicznej im. Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Lecha Kaczyńskiego przez słuchaczy pobierających stypendium,
- kształcenia się w szkole doktorskiej przez doktorantów otrzymujących stypendium,
- wykonywania pracy na podstawie umowy agencyjnej, umowy zlecenia lub umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z kc stosuje się przepisy dotyczące zlecenia bądź umowy o dzieło, jeżeli umowa taka została zawarta z pracodawcą, z którym osoba pozostaje w stosunku pracy, albo jeżeli w ramach takiej umowy wykonuje ona pracę na rzecz pracodawcy, z którym pozostaje w stosunku pracy.

Ważne

W rozumieniu ustawy wypadkowej z urazem, jako skutkiem wypadku, mamy do czynienia gdy nastąpiło uszkodzenie ciała lub narządów człowieka wskutek czynnika zewnętrznego. Eliminuje z prawa do świadczeń z ubezpieczenia wypadkowego brak doznania urazu, a także nagłe pogorszenie zdrowia pracownika niemające związku z doznaniem urazu podczas wykonywania swojej pracy, nie będzie możliwe zaliczenie go do kategorii wypadków przy pracy (wyrok Sądu Najwyższego z 9 czerwca 2009 r., II PK 318/08).

Za śmiertelny wypadek przy pracy uważa się wypadek, w wyniku którego nastąpiła śmierć w okresie nieprzekraczającym 6 miesięcy od dnia wypadku (art. 3 ust. 4 ustawy wypadkowej).